

Bergen 17/3 1995

Til KULA-KULA
Institutt for sosialantropologi,
Her.

Jeg tar oppfordringen - og lanserer herved mitt bidrag - med
oppgitt MOTTO:

**KJØR LITT "VIND I SEILENE" til debatten:
"DE LOKALT UTFORMEDE KJØNNSRELASJONER".**

Vennlig hilsen

Anne Karen Bjelland

(-anka-)

For ordens skyld leveres kopier til potensielle meningshavere -
idet det minnes om fristen til KulaKula (- til neste nr. - som
er 1.4. 1995).

**MOTTO: KJØR LITT "VIND I SEILENE" til debatten:
"DE LOKALT UTFORMEDE KJØNNSRELASJONER".**

Dermed lanseres:

DET SOSIALANTROPOLOGISKE SKIPS- OG MANNSKAPSUNIVERS.

I KULA-KULA nr. 1 - 1995, fremsetter tidligere matros Anne
Rasmussen følgende inspirerende hypotese:

**Det har vært vanskeligere for kvinner enn for menn å studere
og arbeide ved Institutt for sosialantropologi,
Universitetet i Bergen, på grunn av de lokalt utformede
kjønnsrelasjoner.**

Denne hypotesen måtte være en interessant utfordring for en
hovedfagsoppgave. Tilfanget av empiri burde være både
kvantitativt og kvalitativt mangfoldig - relevante informanter

lar seg lett oppspore - mange av dem - på utsiden av instituttet.

"Hør skipsklokkens klang - det var en gang..."

Til hjelp for utformingen av et slikt prosjekt, lanseres her ved noen skisser til analytiske inntak til problematikken. Disse burde også være til nytte for "the natives" - i deres maritime bestrebelser på å fatte aspekter ved egen konstruerte virkelighet.

MS/S "SO-SANT" - et sosialt og kulturelt mannsklassifisert skip.

I læreboken på grunnfag sier Hylland Eriksen (S.286) bl.a.:

RETTE TIL Å BESTEMME HVORDAN VERDEN SKAL KLASSIFISERES, KAN VÆRE ET KRAFTIG MAKTREDSKAP:

Selv om enkle funksjonelle forklaringer på tros- og kunnskapsformer kan være utilfredsstillende, er det ingen tvil om at kunnskap har et ideologisk, legitimerende aspekt. Initieringen i hemmelige kulturer, som vanligvis er ledsaget av innlæring av hemmelig, esoterisk kunnskap, er et konkret uttrykk for maktfordelingen etter kjønn og alder...

MANNskapet går ombord

Da gjengen med begavete unge menn steg ombord i det nylig sjøsatte antropologiske skipet (og den kvinnekjønnete matrosen giftet seg i Finnmark), lå leien klar for fremtidens regatta.

Så kaster vi loss - til den gamle sang...

Som alltid i regatta var det visse forhold som måtte tas hensyn til:

- Skipet - **MS/S "SO-SANT"** - måtte være velutstyrt med ekstra proviant og sikkerhetsutstyr ombord (TEMATIKK OG RELEVANT KUNNSKAP).

- Skipet trengte seil (og/eller motor) for å komme seg fram og tilbake på fjorden - eller over havet. Ikke minst trengtes det vind eller annet drivstoff (METODOLOGISK OG TEORETISK/ANALYTISK FØDE).

- Skipet måtte også ha en havn og en fortøyning (MANNSKAPET BANKET FAST DEN PROSESSANALYTISKE BOLTEN).

- MANNskapet måtte se opp for grunner og skjær: MANNskapet måtte holde sammen (BÅDE MOT INDRE OG YTRE FIENDER - ENIGHET GJØR STERK).

- Skipet måtte ha en kaptein (OG DET HADDE DET).

Regattabanen legges - av menn for menn: Verden er liten - når vinden er god...

Skipet fikk raskt vind i seilene, kursen ble lagt - MANNskapet og kapteinen la ut regattabanens faste merker:

RETTE TIL Å BESTEMME HVA SOM ER GYLDIG KUNNSKAP ER EN VIKTIG KILDE TIL MAKT:

- MAKT TIL Å DEFINERE HVORDAN VERDEN SER UT
- MAKT TIL Å DISKVALIFISERE, UTDEFINERE OG YDMYKE ALTERNATIVE FORMER FOR ERFARING, KUNNSKAP OG SPRÅK
- MAKT TIL Å AVMEKTIGGJØRE ANDRE MENNESKER

Sosial organisasjon: MANNskap og lederskap

Ombord i skipet ble det I TEORI OG PRASIS utformet formelle og uformelle regelverk for:

**HIERARKI OG RANGSYSTEMER
IDEOLOGIPRODUKSJON OG DEFINERINGSMAKT
MAKT OG AUTORITET
LEGITIMERING AV LEDERSKAP**

Det utviklet seg intrikate mekanismer for vedlikehold av Herredømmets mangfold, - og subtile former for myndighetsdannelse.

Kodifiserings- og metaforiseringsnøkler kontrollerte de implisitte makt- og sanksjoneringsforhold i MANNskapets relasjoner. Kontroll og dominans utøvdes gjennom en vedvarende disiplinering.

Skipets ritualer

Det mest sentrale forum for MANNskapet og skipets ritualiserte seilføring ble **FORSKNINGSSEMINARET**:

Disse ukentlige ritualer virket på samme tid integrerende, de legitimerte makten og de ga de fleste deltakerne sterke semi-religiøse og emosjonelle opplevelser. Ikke minst ga de MANNskapet en unik anledning til å reflektere over seg selv, sin innsats og skipets organisering og plassering på regattabanen.

FORSKNINGSSEMINARET UTFYLTE ET BEHOV KAHYTT- OG KORRIDORANTROPOLOGIEN IKKE ALENE KUNNE FYLLE:

- Gjennom ritualet ble det oppnådd en kollektiv entusiasme som bidro til sosial integrering på den ene siden - og til ekskludering på den annen (FØRSTEGANGSREISENDE OG NYREKRUTTERTE MATROSER SOM MÅTTE GÅ PLANKEN).

- Forskningsseminaret ble en integrasjonsfaktor og et uttrykk for en kollektiv bevissthet (tro og følelser MANNskapet hadde til felles) - og ga rom for refleksjon og sakralisering av skipet og dets MANNskap.

Ritualene ga med andre ord deltakerne grunnleggende tanke kategorier (tid/rom - flo/fjære) - og etablerte offentlig enighet om relevante TABUER - som skulle skille det sakrale fra det profane - gjennom ulike former for negativ kultus.

Ved å legge vekt på det maritime fellesskap ombord i skipet, ble MANNskapets bilde av det homogene, enhetlige og stabile sosiale systemet skapt og opprettholdt: Landskapets holmer og skjær, seilingsledens dybde, strøm- og vindforhold ble transformert via MANNskapets identiske kart og kompass.

Dermed ble det mulig å glemme at matroser, førstereisende landkrabber og blindpassasjerer ble "plottet" til diverse navigasjonsformål.

Dermed ble det også mulig å overse skipsreglementet som et sett av doktriner og disiplinerende ideologi - en undertrykkende kraft av "de andre" og "det andre".

Hal toppseil - my boy - o` hoi !!!

-anka-

(Som seilte - og vant - pokalen i DAMEREGATTAEN for Knarrklassen, Bergens Seilforening 1994...)

